

פרשת מקץ - PURSUING ONE'S DREAMS

DREAMS, VISION AND REALITY

Yosef is involved in six dreams: two of his own, one of Pharaoh's butler and baker each, and two of Pharaoh's. Yosef interprets all six dreams correctly, a fact whose significance to us is not obvious.

It is in the very nature of the הסתר פנים of this world that things are not what they seem to be¹. Pure logic, כח החכמה, is not going to be enough here, for logic on its own cannot always break through the surface structures. What is needed is a leap of the imagination, the כח המדמה, to team up with (and be subservient to) כח החכמה² in order to break through and understand deeper levels of reality³.

But there is a catch. A person has two chambers in his brain, Rav Tzadok explains, the side of wisdom and the side of imagination. When one is dominant, the other is subservient⁴. Hence when a person's 'wisdom' side is dominant it drags the power of imagination with it – i.e. the passing thoughts which automatically bubble to the surface of a person's brain without any depth of thought, these too will be harnessed towards serving G-d⁵. And this is indeed was the case of Yosef's dreams⁶. Yosef pursues his dreams doggedly, to seeming success. It all seems to happen according to his vision. He does come to rule, his brothers and father do bow down to him, and his approach to serving G-d does seem to come about.

We think of dreamers as being somehow relaxed, opened-ended people, not abundant in gevurah. But those are the wrong kinds of dreamers. Yosef, the archetypal Tzadik, is in total control of his urges⁷. The interpretation and pursuit of dreams hardly seems compatible with the tremendous control and discipline which righteousness seems to demand. Yet, this is just the stuff that is needed by Yosef to

¹ דעת תבונות: ומה שעתה בעבור רוב הסתר הפנים נפסדו הדיעות ונתקלקלו כל המעשים, ומוזה נמשך גם כן בבריות עצמם הקלקול והפסדות

² מחשבות חרוץ של רב צדוק הכהן (דף 10 ס' ג סוף קטע המתחיל ודבר): דיש ב חדרים במוח: באחד הוא כח החכמה ובב' כח המדמה וכשזה קם זה נופל. וכשמוח החכמה גובר אז הוא מושך כח המדמה עמו להיות גם כל דמיונותיו ר"ל ההרהורים שעולים מעצמם במוח בלא העמקת המחשבה (ש) גם הם יהיו רק לד' לבדו

³ ומסביר רב צדוק שם שאדם מלשון אדמה לעליון (וכן בשל"ה הקודש) שזה שורש הכח ללכת בדרכיו אף על פי שהוא אינו נראה ומוחש וכו' ורק על ידי כח הדמיון בשעבוד לכח החכמה אפשר להשיג אותו עד שהאדם בעצמו נקרא על שם הזה. אבל מאידך זה ג"כ שורש של כל המחשבות של תוהו והבלים ודמיונות שבאדם לדמות עצמו שיהיה באיזה מעלה וענין שהוא למעלה ממנו ושאינו ראוי לה כל אחד כפי השגתו

⁴ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ, אות ג: דיש שני חדרים במוח באחד הוא כח החכמה ובשני כח המדמה וכשזה קם זה נופל

⁵ רב צדוק הכהן, שם: וכשמוח החכמה גובר אז הוא מושך כח המדמה עמו להיות גם כל דמיונותיו רצה לומר ההרהורים שעולים מעצמם במוח בלא העמקת המחשבה בחכמה גם הם יהיו רק לה' לבדו

⁶ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ, - אות ג: וכענין חלומות יוסף הצדיק

⁷ רב צדוק הכהן, תקנת השבין – ו: דידוע דהוא נקרא יוסף הצדיק דזהו מדתו ונאמר ועמד כולם צדיקים שזוהו מדת כל ישראל... נראה דקלקול הברית היפך יוסף שבוה עיקר נסיון קלקול הברית שהוא לאכפייא ... [ועיקר תולדותיו (של יעקוב) יוסף לומר דזרעו כולם צדיקים]

climb up to the next level. It was just the approach which Yaakov had hoped Yosef would realize¹.

But dreams and visions are dangerous things: Were not the first man and woman tragic victims of the words *והייתם כאלקים* – *and you will be like G-d*². The root of all emptiness, falsehood and illusions are rooted in the desire of man to be something that is above himself. In general, reaching up is a great thing, but when man overreaches, this becomes dangerous³. It was just because the first man was so holy that he was capable of such a catastrophic sin⁴.

And so, Yosef's brothers indeed thought of him as a בעל החלומות – i.e. that his desire to laud it over them led to his fanciful imaginations by day until at nights he also dreamt of such things⁵. In truth it was not so for he was a continuation of his father's midah of truth⁶. But, the brothers were also right, for Yosef's מלכות was only temporary and the permanent מלכות is through דוד⁷. Yosef is Moshiach, but only Moshiach ben Yosef. He is succeeded by Moshiach ben David, the true Messiah. Yosef is right again and again, but on the surface, his dreams don't go deep enough. What is true at one level is mere fiction in a deeper, more profound world. What is true for now will be seen as mere dream-stuff in the Messianic era – היינו כחלמים⁸.

The ספר היצירה tells us that Yosef belongs to the month of Adar⁹ (just as Yehuda belongs to the month of Nissan). The letter of Adar is the ק, while that of Nissan is the ה. The ק stands for Kedusha – it imitates the ה of HaSh-m's name. Used incorrectly, this ק is but an aping of the real man, it is but a ה with a tail¹⁰. (So, too,

¹ רש"י על בראשית פרק לו פסוק יא: שמר את הדבר - היה ממתין ומצפה מתי יבא וכן (ישעיה כו) שומר אמונים וכן (איוב יד) לא תשמור על חטאתי לא תמתין:

² רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ, אות א: וחטא אדם הראשון היה במחשבה כמו שמובא בתיקוני זוהר שם ושם, וזהו הדמיון שהכניס בו הנחש במה שאמר (בראשית ג, ה') והייתם כאלקים וגו'

³ רב צדוק הכהן, שם: כי זהו שורש של כל המחשבות של תוהו והבלים ודמיונות שבאדם לדמות עצמו שיהיה באיזה מעלה וענין שהוא למעלה ממנו ושאינו ראוי לה כל אחד כפי השגתו

⁴ רב צדוק הכהן, שם: ואדם הראשון שהיה בתכלית השלימות על דרך (תהלים פ"ב, ו') אני אמרתי אלקים אתם וגו' הכניס בו דמיון שיהיה ממש כן:

⁵ רב צדוק הכהן, שם: מחשבות חרוץ, - אות ג: שאמרו לו אחיו המלך וגו' וקראוהו בעל החלמות, היינו שחשבו שמצד חשקו להשתרר עליהם הוא הולך בדמיונות כאלו כל היום עד שגם בלילה יחלום לו מזה מהרהורי דיומא

⁶ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ, - אות ג: אבל הוא היה זיו איקונין שלו דומה לשל אביו שהוא מדת אמת ליעקב על ידי שהיה שקוע בתורה דכתיב בה אמת על כן גם כל דמיונותיו היו אמת ולא כוזבים כלל ונתקיים בפועל כן, ואף על פי שמכל מקום היה זה עדיין דמיון

⁷ וגם מחשבת השבטים לא היה שקר כי יש באמת גם כן מדריגות וזה אף על פי שלא היה דמיון כוזב גמור שהרי נתקיים מכל מקום לא היה אמת גמור גם כן שיהיה קיים לעד כמדת שפת אמת אשר תכון לעד, שהרי מלכות יוסף היה רק לשעה ובעולם הזה לבד, אבל מלכות הקיימת לעד הוא רק לדוד המלך ע"ה מזרעא דיהודה ומשפטי התורה הם אמת אבל מכל מקום יש אמת לאמיתו כמו שאמרו פרק קמא דסנהדרין (ז'). לאפוקי דין מרומה שנראה משפט אמת כפי התורה על פי הטענות אבל אינו לאמיתו:

⁸ תהלים, קכו

⁹ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ שם ס' ד: דחודש אדר שמזלו דגים הוא נגד יוסף דברכתו וידגו לרוב וגם הוא לפעמים ב' וכן שבט יוסף פעמים נחשב לב' שבטים, וכמו דבחודשים העיקר הב' כן בשבטים אפרים העיקר ע"ש עוד

¹⁰ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ שם ס' ד: וק' הוא הקופא דאזיל בתר בני נשא להתדמות לו בכל דבר, כי האדם נברא בצלמינו כדמותינו אבל רק דרך דמיון כקוף

the Purim story in Adar was not a complete Geulah. It precedes Nisan, Pesach, which was a complete Geulah.) Yosef, in such total control, yielding such power, must walk the fine line between truth and imagination, a line that will determine whether he is truly holy or but an aping of the real thing.

The trouble with visionaries is that they have great passion, and Yosef was no exception. Unlike Yaakov, who no longer has great sensual urges, Yosef's passion pulls him in all kinds of directions, including into the arms of Potifar's wife¹. In the end, however, he controls them and masters himself. This is the definition of a Tzadik², and hence Yosef is called Yosef HaTzadik³.

In fact, Yosef seems to have such mastery over himself that he becomes master of all around him as well. The Egyptians by this stage were steeped in sexual immorality - אשר בשר חמורים בשרם⁴. It was just when Yosef showed his strength in this area by resisting the wife of Potifar that he was appointed ruler⁵.

There is another reason why Yosef comes to rule the most powerful civilization on earth. The Bechor Shor writes that any nation that was to rule over the Jews became wealthy and powerful so that the Jews should not suffer the indignity of being ruled by a lowly and impoverished nation. As a result, not only the house of Potifar becomes blessed because of Yosef⁶, but Pharaoh too, through Yosef's rule, becomes the strongest and wealthiest of kings, just as the Babylonians and the Romans do in later times for the same reason⁷.

¹לט יא: ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו וגו'
רש"י: רב ושמואל חד אמר מלאכתו ממש וחד אמר לעשות צרכיו עמה וגו'

²רב צדוק הכהן, פרי צדיק (לחנוכה - אות ב בבראשית עמ' 139): ומדת הגבורה דקדושה הוא להיות גבור הכובש את יצרו. ויוסף ... היה ... גבור הכובש יצרו ובזה נתייחד יותר מכל השבטים דעל כן נקרא בשם צדיק. וזה החילוק בין צדיק לטהור דטהור הוא שהלב טהור לגמרי על ידי שממולא באהבת דקדושה. וצדיק הוא שכובשו בגבורתו שמתגבר כנגדו והוא מרכבה למדת צדיק והוא בקדושה בכור שור הדר לו וגו', בהם עמים ינגח והוא נגד קליפת עשו שהוא שור נגח וזה רשעים ביד צדיקים.
(יש לציין שלפי התני"א, הגדרה זו של צדיק הוא נקרא של בינוני בתני"א ומה שפה נקרא טהור נקרא צדיק על ידי התני"א)

³ Rather than Yaakov who conquered his Yetzer Hara altogether.

⁴מהר"ל, גבורות השם, פ"א: ולא היה בעולם מקום שהיו שטופי זמה כמו ארץ מצרי... כי מצרים נקראים חמור כדכתיב (יחזקאל כ"ג) אשר בשר חמורים בשרם והיו שטופי זמה, כדכתיב בפרשת עריות (ויקרא י"ח) כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו

⁵מהר"ל, גבורות השם, פ"א: ויוסף היה קדוש ונבדל מן העריות כאשר תראה ממעשה פוטיפר ... [ולכן] יוסף מלך אלא על ידי מעשה של אשת פוטיפר ראוי היה שיהיה יוסף מלך מושל על מצרים

⁶לט (ב) ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדניו המצרי: (ג) וירא אדניו כי ה' אתו וכל אשר הוא עשה ה' מצליח בידו: (ד) וימצא יוסף חן בעיניו וישרת אתו ויפקדהו על ביתו וכל יש לו נתן בידו: (ה) ויהי מאז הפקיד אתו בביתו ועל כל אשר יש לו ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף ויהי ברכת ה' בכל אשר יש לו בבית ובשדה: (ו) ויעזב כל אשר לו ביד יוסף ולא ידע אתו מאומה כי אם הלחם אשר הוא אוכל ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה:

⁷בכור שור ריש הפרשה (מא א): דרך רחמנותו של הקב"ה שכל אומה שהוא מוסר עמו ישראל להם, מגביהם למעלה, כדי שלא יאמרו "ביד אומה שפלה מסר את בניו". ולפיכך נעשה פרעה גדול כמו שפירשתי. וגם יוסף אצר לו אוצרות גדולות עד שלקט כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען, וגם בהמתם וקניינם ואדמתם וגופם לו לעבדים. וכן מצינו בנבוכדנצר כשהגלה את ישראל כבש אל כל העולם כדכתיב "והיה הגוי והממלכה אשר ... לא יתן את צוארו בעול מלך בבל וגו'" (ירמיהו כז ח) וכן מצינו ברומים שהחריבו את בית שני, שיצא טבען בכל העולם כולו, כמו שנאמר "ותאכל כל ארעא ותדושינה ותדקינה". (דניאל ז כג).

But for this, Yosef must prepare. While yet in prison, the Sar HaMashkim and the Sar HaOfim are thrown into prison with Yosef so that he can learn the ways of the palace¹.

Two years after Yosef's fateful plea to the butler to remember him, Pharaoh has his dreams². Pharaoh's dreams were to be the antidote to Yosef's original dreams that got him into trouble with his brothers³. The butler's best efforts to portrait Yosef as a simple foreign slave⁴ now backfire. For, so Pharaoh reasons to himself, if this is true, Yosef's powers of interpretation must be Divine⁵.

Yosef is rushed out of prison, going from darkness to light in a flash - וירצהו מן הבור - a pattern of redemption, say Chazal, that is characteristic of the redemption of Tzadikim, as it was of the Jewish people from Egypt⁶. Once again the environment yields to Yosef and he emerges from the most hopeless imprisonment to rule over all of Egypt.

Yosef is now given, as a gift, an extra letter of G-d's name - יהוסף - and taught by the Malach Gavriel the requisite 70 mandatory languages to be an Egyptian ruler⁷.

¹משך חכמה סוף פרשת וישב מ יג: נראה דמן השמים היה שיהיה ימים עם שר המשקים והאופים ללמוד טכסיסי מלכות וכל חללה של רשות אשר ראוי לשליט לידע ולכן חלמו רק ג' ימים קודם צאתם שאם חלמו קודם אז היה שר האופים קצף עליו ולא היה מלמדו מסתרי המלוכה ומנהגיה ושר המשקים ושר האופים המה היו שרי המדינה של כל המשקים והאופים במדינה עליהם ועל המכס מהם ודו"ק.
וריש פרשת מקץ ד"ה במדרש

²חז"ל המובא ברש"י, ר' בחיי, כלי יקר, ואחרים. וז"ל הרבינו בחיי מא א: ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאור, מקץ שנתים ימים - לסוף שנתים שפתר יוסף חלום שר המשקים והאופים היה החלום הזה של פרעה. ודרשו רז"ל כי עכובו בבית האסורים שתי שנים אחרי זאת היה בעונש והזכרתני והוצאתני.

³ דעת זקנים מבעלי התוספות מא א: יוסף הוכה ע"י חלום שחלם על אחיו ונתרפא על ידי חלום פרעה

⁴ רש"י מא יב: נער עברי עבד - ארורים הרשעים שאין טובתם שלמה מזכירו בלשון בזיון: נער - שוטה ואין ראוי לדולה: עברי - אפילו לשוננו אינו מכיר: עבד - וכתוב בנמוסי מצרים שאין עבד מולך ולא לובש בגדי שרים. (ס"א שירים וכן גרס ר"א):

⁵ העמק דבר מא יב: נער עברי עבד. מוסיף פלא בכל פרט שהוא נער ולא למד חכמות. ועברי א"כ לא בא בכח הכישוף. ועבד ג"כ לא ניתן לבתי חכמה. וא"כ הוא ענין אלהי כמו שידוע ה' להם שמשפחת העברים המה למעלה מטבע שאר ב"א. (וע' להלן מ"ג כ"ג). ולא יפלא מהם דברים נשגבים מהליכות העולם וא"כ אי קץ וגבול לדבר:

⁶ רבינו בחיי מא יד: וירצהו מן הבור - דרשו רז"ל מתוך צרה רוחה מתוך אפלה אורה מתוך נבולן של צדיקים נשיאות, שנאמר (משלי ל) אם נבלת בהתנשא, שכן מצינו בחנניה מישאל ועזריה שנתרוממו מתוך נבולן, שנאמר (דניאל ג) כפתו בסרבליהון פטישיהון וכרבלתהון ולבושיהון ורמיו לגוא אתון נורא יקידתא. וכתוב באדין מלכא הצלח לשדרך מישך ועבד נגו. דניאל הושלך לבור אריות ונצל ונתרומם, שנאמר (דניאל ו) ודניאל דנא הצלח במלכות דריוש. מרדכי כתיב ביה (אסתר ד) וילבש שק ואפר, ונתרומם שנאמר (אסתר ח) ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות וגו', אף כאן ביוסף וירצהו מן הבור ויגלח ויחלף שמלותיו, וכתוב (קהלת ד) כי מבית האסורים יצא למלך. וכן דרשו רז"ל בפסוק (שמות א) ועלה מן הארץ מתוך ירידה עליה:

אמנם בספורנו שישועה פתאומית קוראת אצל כל אדם ולא דווקא רק אצל צדיקים וז"ל: (יד) וירצהו מן הבור. כדרך כל תשועת ה' שנעשית כמו רגע כאמרו כי קרובה ישועתי לבא וכאמרו לו עמי שומע לי וכך היה ענין מצרים כאמרו כי גורשו ממצרים כאמרם ז"ל שלא הספיק בצקן של אבותינו להחמיץ וכו'. וכן אמר לעשות לעתיד כאמרו ופתאום יבא אל היכלו האדון וכו': ויחלף שמלותיו. כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק:

⁷ ספרי: כשבא פרעה להמליך יוסף במצרים בדקו אם יודע 70 לשונות. בא גבריאל ולמדן ע' לשונות. מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו ברוך אתה ד' חונן הדעת.

בראשית רבה נשא פ' יד: בא גבריאל הוסיף לו אות אחד על שמו משמו של הקב"ה ולמדו 70 לשון שנאמר עדות ביהוסף שמו וגו' שאלמלא כן לא היו המצרים מקבלים את יוסף לשלוט עליהם.

Pharaoh has a dream so that Yosef can be brought out of prison and elevated to Malchus¹. The Shechinah itself calls him to his mission²!

Chazal, in fact, see a pattern with Tzadikim where the actual pain and darkness serve as the basis for the redemption. Similar patterns occurred with Mishael, Chananyah and Azaryah, with Daniel after he was thrown into the lion's den and with Mordechai, after he donned sackcloth and ashes³. The redemption of G-d is in the blink of an eye!⁴

As king of Egypt, Pharaoh was destined to be an instrument to facilitate the core historical events that were about to unfold. Hence he dreams now because it was time for Yosef to come out of prison and become ruler of Egypt⁵. Hence too, he is not called a King anymore (המלך פרעה) throughout the Parsha (except for one occasion in Yosef's honor), for he is now not even a king over himself – he is rather putty in the hands and plans of the Divine⁶.

Pharaoh is acutely aware of this. He dreams that he is literally walking on the water - a self-made god - but he changes this to state that he was standing next to the water, a humbler description (and not an intrinsic part of the interpretation of the dream anyhow⁷).

¹ לב אליהו, אור גדליהו

² זוהר, עמ' תלד: וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו מן הבור וגו'. הא דכתיב וישלח פרעה ויקרא את יוסף לקרא ליוסף מב"ל. אלא לפי שהשכינה קרא ליוסף כתיב הכא ויקרא את יוסף וכתיב התם ויקרא את משה.

³ רבינו בחיי מא יד: ויריצהו מן הבור - דרשו רז"ל מתוך צרה רוחה מתוך אפלה אורה מתוך נבול של צדיקים נשיאות, שנאמר (משלי ל) אם נבלת בהתנשא, שכן מצינו בחנניה מישאל ועזריה שנתרוממו מתוך נבול, שנאמר (דניאל ג) כפתו בסרבליהון פטישיהון וכרבלתהון ולבושיהון ורמיו לגוא אתון נורא יקידתא. וכתיב באדין מלכא הצלח לשדרך מישך ועבד נגו. דניאל הושלך לבור אריות ונצל ונתרומם, שנאמר (דניאל ו) ודניאל דנא הצלח במלכות דריוש. מרדכי כתיב ביה (אסתר ד) וילבש שק ואפר, ונתרומם שנאמר (אסתר ח) ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות וגו', אף כאן ביוסף ויריצהו מן הבור ויגלה ויחלף שמלתיו, וכתיב (קהלת ד) כי מבית הסורים יצא למלך. וכן דרשו רז"ל בפסוק (שמות א) ועלה מן הארץ מתוך ירידה עליה:

⁴ ספורנו מא יד: ויריצהו מן הבור. כדרך כל תשועת ה' שנעשית כמו רגע כאמרו כי קרובה ישועתי לבא וכאמרו לו עמי שומע לי וכך היה ענין מצרים כאמרו כי גורשו ממצרים כאמרם ז"ל שלא הספיקו בצקן של אבותינו להחמיץ וכו'. וכן אמר לעשות לעתיד כאמרו ופתאום יבא אל היכלו האדון וכו':

⁵ רבינו בחיי מא א: ובמדרש מקץ שנתים ימים זהו שאמר הכתוב (איוב כח) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר אבן אפל וצלמות, כל דבר ודבר שיצא מפי הקב"ה בקצבה הוא יוצא אפילו הגשמים בקצבה הם יורדין, שהוא קוצב לבריות בראש השנה וכשישראל זוכים יורדין על הצמחים ועל האילנות וכשהם חוטאים הם יורדים על המדברות ועל הימים, זהו שאמר הכתוב קץ שם לחשך, קץ נתן ליציאת מצרים שנאמר (שמות יב) ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה וגו', קץ נתן ליוסף לצאת מבית האסורים שנאמר ויהי מקץ שנתים ימים אור גדליהו, עמ' סה: כענין הזה מצינו בגאולת מצרים דכתיב "ויזעקו ותעל שועתם אל האלוקים וידע אלוקים", שפשוט כוונת הקרא הוא כי על ידי מה שזעקו על ידי זה ותעל אל האלוקים, אבל הרה"ק מאיזביצא זצ"ל מפרש כי על ידי ה"וידע אלוקים", על ידי מה שנתן לבו עליהם, על ידי זה בא התעוררות מלמעלה לבני ישראל, ואז "ויזעקו ותעל שועתם", וכן הוא בכל הגאולות וגו'....

⁶ רבינו בחיי מא א: ופרעה חולם - ראוי שיאמר ופרעה מלך מצרים, אבל מפני שהיה החלום הזה בענין היאור והוא היה תחלת מפתו, גם יש בו רמז למה שעתידי שילקה במים, על כן לא הזכיר בו הכתוב מלכות כי אם השם לבדו. ומפני זה תמצא שיזכיר בכל הפרשה שם פרעה תמיד, ולא תמצא שם כלל מלך מצרים רק בהיות המעלה ליוסף שהזכיר בו הכתוב מלכות לכבוד יוסף, הוא שכתוב (בראשית מא) ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה מלך מצרים, כי אז הזכיר בו השם והמלכות לבאר כי מעלת יוסף היא סבת מלכותו, כי כל הארץ היתה אובדת לולא עצתו בחכמת פתורו: (וכדומה כתוב בצרור המור)

⁷ ספורנו מא א: ויהי מקץ... ופרעה חולם - בהיותו חולם עניני רעיוניו חלם ג"כ שהיה עומד על שפת היאור כאמרם רז"ל כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים:

The dreams have literally shaken him up¹.

Yosef has to interpret dreams despite a Pharaoh who makes these and other deliberate changes, some of them designed to test whether Yosef was the real thing. Yosef not only overcomes these limitations, but uses some of the changes to figure out the true intention of the dreams². He not only sees the cycle of plenty and the cycle of famine, but understands, from the dreams themselves, that food during the cycle of plenty must be put away for the famine³. Although dreams always have extraneous material⁴, he gives an exact and accurate interpretation of the two dreams which Pharaoh himself had already understood to be one.

It would have made so much sense for Yosef to interpret the dreams, get himself out of trouble and live to one day pursue his own dreams. He would seem to endanger the whole effort by turning this into a *kiruv* exercise. Yet, he does just that – seizing on the opportunity here to teach Pharaoh about G-d and His Providence. He begins and ends by pointing out that it is G-d alone who can provide the solution to his dream⁵, and that his old belief in the happenstance of events is totally

¹רש"י מא ח: ותפעם רוחו: ... מקשקשת בתוכו כפעמון

רבינו בחיי מא א: אבל יתכן לפרש כי לפי שזה ספור התורה גלתה לנו התורה בזה מחשבתו הרעה, כי היה חלומו מענין מחשבתו שהיה עושה עצמו אלוה והיה נילוס יאורו, ומפני זה הזכיר על היאור, ראה בחלומו כי היה שליט על היאור ומושל עליו כענין שכתוב (יחזקאל כט) לי יארי ואני עשיתיני. ופרעה בספורו שנה הענין ואמר על שפת היאור, כי היה נבהל בענין החלום והוא שכתוב ותפעם רוחו, ונתבייש לתת גדולה לעצמו שיאמר על היאור ואמר על שפת היאור:

ובכלי יקר, גישה אחרת לדבר, שלפרעה הנילוס היה הלאוה, וז"ל (מא א): והנה עמד על היאור. ופרעה אמר על שפת היאור, בחלומו ראה שבע פרות אחרות עולות אחריהן מן היאור, ופרעה לא הזכיר מן היאור, ... ואומר אני ליישב כולם, בהצעה אחת לקוחה מדברי המפרשים, שפרעה היה מחזיק את היאור לאלוה, וע"כ לא רצה לומר הנני עומד על היאור כי רצה לחלוק כבוד לאלוהו, ובהו יתורצו כל השנויים הנזכרים, כי מטעם זה לא רצה לומר שהפרות הרעות עלו מן היאור, כי לא רצה לייחס שום דבר רע לאלוהו בחשבו כי הוא מושל על הטובות לבד וממנו לא יצא דבר רע ...

²בית הלוי מא ג: והנה שבע פרות אחרות עולות אחריהן דלות ורעות תואר מאד ורקות בשר. הנה תואר דלות לא נזכר בחלום כלל ורק פרעה הוסיף כן מדעתו לבחון את יוסף אם יודע הוא או לא וע"כ כשהחזיר יוסף לפרעה ואמר לו ושבע פרות הרקות והרעות לא הזכיר לו דלות יען כי לא ראה זאת בחלום ומזה הבין פרעה כי רוח אלהים דובר ביוסף. אמנם יוסף ידע כי גם זה שרצה פרעה להטעותו הוא גם כן מן השמים כדי שמוזה יבין הפתרון. דכל החרטומים פתרו אותו על שבע מדינות כי כן דרך החלום שלא יהיה מפורש רק יבא בדרך חידה ומשל וע"כ פתרו לו על שבע מדינות. ויוסף פתר לו דהחלום מראה על ענייני תבואה, והבין זה מדאמר לו דלות ולשון דל בלה"ק הוא על ענייני תבואה, וכמ"ש במס' ב"מ (נ"ט) לא נקראו ישראל דלים אלא על עסקי תבואה שנאמר (ספטים ו) וידל ישראל מאד. והגם כי דבר בלשון מצרי מ"מ בודאי אמר בלשון התורה בלשון כהוראת דל בלה"ק. ומזה יבין כל אדם כמה צריך לשום בטחונו בה' עד כי גם אם יראה שחבירו רוצה לעשות לו רעה יבין כי גם זאת מה' הוא והוא רק לטובתו:

³רמב"ן מא ד: ותאכלנה הפרות על דעתי הוא סימן שיאכלו שני הרעב את שנות השבע, ומזה למד יוסף לאמר לפרעה ויקבצו את כל אוכל השנים הטובות, והיה האוכל לפקדון לארץ לשבע שני הרעב, כי ראה שהפרות והשבילים הטובות תבואנה אל קרב הרעות ואיננה עצה, כי הליועץ למלך נתנוהו, רק בפתרון החלום אמר כן ונשכח כל השבע, ולא יודע השבע, פתרון ולא נודע כי באו אל קרבנה ומראיהן רע, כי ראה שלא היו באכילתן בריאות וטובות, רק היו להן למחיה, אילו לא אכלו אותן היו מתות בכחשיהן ולא כדברי רש"י שאמר ונשכח כל השבע, הוא פתרון הבליעה:

⁴דרך ד' ה ג א: והנה בהיות האדם ישן, כחותיו נחות והרגשותיו שקטות והשכלתו גם כן נחה ושוקטת, ורק הדמיון לבדו יפעל וילך וידמה ויצויר ענינים כפי מה שיזדמן לו משארית מה שנצטייר בו בעת היקיצה, ומה שיגיע אליו מן האדים והעשנים העולים אל המוח, אם מן הליחות הטבעיות, ואם מן המאכלים, וזה ענין החלומות אשר לכל בני האדם. ואמנם חקק הבורא ית' עוד, שהנפש העליונה שזכרנו נתק קצת באותו הזמן ... יושטו במה שהונח להם, ויהיה להם עסק וענין עם הרוחניים, ... וכבר אפשר שהענין שהשיגה יהיה אמיתי או כוזב, כפי האמצעי שעל ידו השיגתהו, וזה הענין עצמו ימשך עד הדמיון ויצטייר בדרכיו, לפעמים בבלבול גדול ובתערובת רב, מן הצוירים הנפסדים הנמשכים מן האדים, ולפעמים ביותר בירור. וכבר תגיע לאדם הודעה וגילוי און על ידי אמצעי הזה, ממה שעתידי לבא עליו.

⁵רבינו בחיי, מא טז: ומפני שהיה יוסף יודע אמונתו הרעה הזאת קפץ בתחלת דברו להזכיר לו שם אלקים ואמר בלעדי אלקים, כלומר אין חכמת הפתרון מכחי כי אם מכח אלקים ... ומזה הזכיר בכאן אלקים יענה ... ועל הכוונה

erroneous¹. Yosef delivers G-d's message: "You hide from Me that you dream that you are standing, as a god, on the river². But I am now telling you that I control all your food, your ability to even stay alive." A later Pharaoh was to experience his first plague through this same river, and his final demise was also through water – by the Red Sea³. (Just as cycles of renewal of the world are always through water – the first waters, the flood, the Mikveh, etc.)

Ironically, Pharaoh's dream which signals Yosef's redemption also signals the beginning of the exile of the Jewish people. Hence, our Parsha begins with the word ויהי, which is indicative of something negative about to happen⁴. For, while Yosef was pursuing his dreams, G-d was churning the big wheels of history!

Yosef is now ruler of all Egypt. His brothers come to Egypt to buy grain, but also to recover Yosef⁵. They take great pains to stay anonymous and out of sight. Yosef goes to even greater lengths to discover them and imprison Shimon. The dream must be fulfilled, and to do so he must first get Binyamin and then his father to come to Egypt. To do this, Yosef tightens all of Egyptian security⁶. He is willing to have the entire Egyptian food distribution temporarily closed down⁷ in order to arrest and terrify his brothers with insider information and accusations⁸. He orders his son to

הזאת יזכיר יוסף שם אלקים תמיד בכל דבריו, אמר את אשר האלקים עושה הגיד לפרעה. ואמר עוד אשר האלקים עושה הראה את פרעה. ואחר כך אמר כי נכון הדבר מעם האלקים וממהר האלקים לעשותו.

¹ רבינו בחיי שם: פרעה ועמו רשעים מאמינים הקדמות כופרים בידיעה ובהשגחה ובחדוש, והיתה דעתם בכל המעשים הנעשים בשפלים שכולם מסורים למקרים ותחת ממשלת כוכבי לכת המנהיגים את העולם ... והענין הזה היה מופת לפרעה מאתו יתברך בענין ההשגחה להודיע כי הוא יתברך המשגיח בעולם היסודות והנותן בו שובע ורעב, והוא השליט המושל על שבעה כוכבי לכת ובידו להגבירם ולהחלישם על פי השכר והעונש.

² רבינו בחיי, שם: והוצרך להודיע לו זאת לפי שהיה עושה עצמו אלוה והיה אומר כי נילוס הנהר שלו כענין שכתוב (יחזקאל כט) לי יארי ואני עשיתני.

³ רבינו בחיי, שם: ומה שהיה החלום מתוך היאור, יגיד מראשית אחרית לרמוז על מפלתו בתחילת עשר מכות שלקה היאור בדם, ועל אחריתו שעתידי ללקות ולהאבד במים אם לא יחזור בו מדרך האמונה הזאת,

⁴ אור החיים מא א: ויהי מקץ טעם אומרו לשון צער (עיין מגילה י:) כי עתה יתחיל לסובב סיבת גלות מצרים

⁵ מדרש רבה פרשה צא פסקה ו: וירדו אחי יוסף בני ישראל צריך המקרא לומר אלא בתחלה לא נהגו בו אחוה ומכרוהו ולסוף מתחרטין ואומרים אימתי נרד למצרים נחזיר את אחינו לאביו וכשאמר להם אביהם לירד למצרים נתנו כולם דעת אחת להחזירו

⁶ מדרש רבה פרשה צא פסקה ו: אמר רבי יהודה בר סימון אף יוסף יודע היה שאחיו יורדין למצרים לשבר אוכל מה עשה הושיב שומרים על כל הפתחים ואמר להם ראו כל מי שנכנס לשבור אוכל כתבו שמו ושם אביו לערב הביאו פתקים ועשו כך כיון שבאו בני יעקב כל אחד ואחד נכנס בשער שלו וכתבו את שמותם לערב הביאו לו הפתקים זה קורא ראובן בן יעקב ואחד קורא שמעון בן יעקב ואחד לוי וכן השוערים כל אחד שלו

⁷ מדרש רבה פרשה צא פסקה ו: מיד אמר להם יוסף סתמו את האוצרות ופתחו אוצר אחד ונתן שמותם לבעל האוצר ואמר לו ראה כשיבואו האנשים אלו לידך תפוש אותם ושגר אותם לפני

⁸ מדרש רבה פרשה צא פסקה ו: עברו שלשת ימים ולא באו מיד נטל יוסף שבעים גבורים מבית המלך ושגר בשבילם לבקש אותם בשוק הלכו ומצאו אותם בשוק של זונות ומה טיבן בשוק של זונות אלא אמרו אחינו יוסף יפה תואר ויפה מראה שמא בקובא הוא ותפשו אותן והביאום לפני יוסף מיד ויתנכר אליהם וידבר אתם קשות מלמד שנעשה להם כנכרי נטל את הגביע והקיש בו א"ל אני רואה בגביע מרגלים אתם אמרו לו כנים אנחנו אלא כך ציונו אבינו אל תכנסו בשער אחד וכו' אמר להם בשוק של זונות מה טיבכם לא הייתם מתייראים מן העין לא כך צואת אביכם אמרו לו אבידה אבדה לנו והיינו מבקשין אותה שם אמר להם איזו אבידה אני רואה בגביע ששנים מכם החריבו כרך גדול של שכם ואח"כ מכרתם אחיכם לערביים מיד נזדעזעו

strike the resisting Shimon¹ and shackles him in front of his brothers,² as he was so sure that his dreams were to be pursued, in the right order³, dreams that he considered vital to the future of the Jewish nation. He was convinced that he was on the right track, that getting his family to follow his leadership would allow them all to connect with the type of spirituality that would ensure their future as the Chosen Nation⁴.

Thus, when his brothers appear before him in Egypt to ask for grain, he remembers not what they did to him. Rather the Chumash states that it was his dreams which he remembers:

מב ט: ויזכר יוסף את החלומות אשר חלם להם וגו'⁵

Yosef's ascendancy to the throne brings seven years of plenty – and not only physically. His righteousness is so powerful that it encompasses all the produce of Egypt, bringing out the nitzotzos kedusha in each grain. The Egyptians try to keep grain as well, but it all rots. It is Yosef's kedusha that sustains the grain. He truly rules over all of Egypt, and no slavery of the Jews can take place as long as he is alive⁶.

¹ מדרש רבה פרשה צא פסקה ו: לקח את שמעון ואסר אותו לעיניהם מפני שהוא דחפו לבור ופירש אותו מלוי שלא יטלו עליו עצה אמר שמעון לאחיו כך עשיתם ליוסף כך אתם מבקשים לעשות לי אמרו לו מה נעשה ימותו אנשי בתינו ברעב אמר להם עשו מה שתמצאו עכשיו אראה מי יכניס אותי בבית האסורים באותה שעה שלח יוסף אצל פרעה ואמר לו שלח לי ע' גבורים מאצלך שמצאתי ליסטים ואני מבקש ליתן עליהם כבלים באותה שעה שלח לו והיו מסתכלים אחי יוסף מה היה מבקש לעשות אמר יוסף לאותן גבורים הכניסו את זה בבית האסורין כיון שקרבו אצלו צווח בהם כיון ששמעו קולו נפלו על פניהם ונשתברו שיניהם שנאמר (איוב ד) שאגת אריה וקול שחל ושני כפירים נתעו והיה מנשה יושב לפני אביו אמר לו אביו קום אתה מיד עמד מנשה והכהו מכה אחת והכניסו בבית האסורים ונתן עליו כבלים ואמר להם זה יהיה חבוש עד שתביאו את אחיכם ויאמנו דבריכם מיד ויצו יוסף וימלאו את כליהם

² בכור שור מג כד ד"ה יאסור אותו לעיניהם: כדי שיראו אותו כבול ואסור

³ רמב"ן מב ט: ועל כן לא רצה להגיד להם אני יוסף אחיכם, ולאמר מהרו ועלו אל אבי וישלח העגלות כאשר עשה עמהם בפעם השניה, כי היה אביו בא מיד בלא ספק ואחרי שנתקיים החלום הראשון הגיד להם לקיים החלום השני ולולא כן היה יוסף חוטא חטא גדול לצער את אביו ולהעמידו ימים רבים בשכול ואבל על שמעון ועליו, ואף אם היה רצונו לצער את אחיו קצת איך לא יחמול על שיבת אביו, אבל את הכל עשה יפה בעתו לקיים החלומות כי ידע שיתקיימו באמת:

⁴ זאת עשו וחיו. את האלוקים אני ירא (בראשית מב יח)

רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ: ושם כתב: וזה שאמר העצה לאסור את שמעון, כי עיקר כח יוסף ה' בכבישת תאוה שהוא נגד שמעון ע"כ חשב העיקר להחליש כח שמעון במאסר זה שיהיה כפוף תחת ידו לימשך אחר כוחו ולהביא אליו את בנימין דא' בזוהר שהוא היה המשלים דרגא דיוסף ובמקומו כשנתבאר.

⁵ רמב"ן מב ט: ויזכר יוסף את החלומות אשר חלם להם עליהם, וידע שנתקיימו שהרי השתחוו לו, לשון רש"י ולפי דעתי שהדבר בהפך, כי יאמר הכתוב כי בראות יוסף את אחיו משתחיים לו זכר כל החלומות אשר חלם להם וידע שלא נתקיים אחד מהם בפעם הזאת, כי יודע בפתרונם כי כל אחיו ישתחוו לו בתחילה מן החלום הראשון, והנה אנחנו מאלמים אלומים, כי "אנחנו" ירמוז לכל אחיו אחד עשר, ופעם שנית ישתחוו לו השמש והירח ואחד עשר כוכבים מן החלום השני, וכיון שלא ראה בנימן עמהם חשב זאת התחבולה שיעליל עליהם כדי שיביאו גם בנימין אחיו אליו לקיים החלום הראשון תחילה:

⁶ שפת אמת ספר בראשית - פרשת מקץ - שנת [תרמ"ז]: בפסוק ויוסף הוא השליט על הארץ כו'. דכתיב אנכי עשיתי ארץ ואדם עלי' בראתי. שהכל תלוי באדם וכ"כ כל שתה תחת רגליו והוא רמז למדת יוסף הצדיק שנק' לכלל דכתיב ויפתח יוסף כו' כל אשר בהם והוא הנקודה פנימיות שמח' כל חי ונק' כל. וע"ז כתיב וירא אלקים כל אשר עשה כו'. ונקודה זו שכוללת הכל הוא כח הצדיק שבוה פותח כל הסתרות ומוציא הארה הגנוזה בשם כמ"ש במ"א כי החושך יכסה ארץ כמ"ש ותבלענה הפרות כו'. נמצא בשני רעב עצמם יש בתוכם שני שובע וז"ש ויפתח כו' אשר בהם בשני רעב עצמם. וחלום זה ה' הכנה לגאולת מצרים לברר כי קודם הגלות ה' שבע גדול במצרים שזרע הקב"ה שם נצוצי קדושה ויוסף לקט הכל. וזה הרמז שמה שאצרו כולם נרקב בי השובע בגשמייות ה' טפל לפנימיות וגם אח"כ לא התחיל הגלות לשלוט עד שקם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף כי כ"ז שה' נודע כחו של יוסף ה' מפתח הגאולה פתוח:

Our Parsha testifies how Yosef came to be the sole source of nourishment firstly for the Egyptians and then for his family:

מב ו: ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ
ויבאו אחי יוסף וישתחו לו אפים ארצה

מז יב (ויגש): ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף

Yosef's control of his environment is also expressed in his parenting. He brings up two children in the midst of the most impure and filthy of countries to become two of the holy tribes¹. "To be the only Jew in Egypt, to have the daughter of the priest of an idolatrous cult for a wife and still to have children and to bring them up such that up to this very day parents bless their children and know no higher wish for them than that G-d may make their children become like these, that is certainly a ...זכיה²."

If this is the lesson of Yosef, 'Follow your dreams', then it is easily understood. Pharaoh also has dreams and he too follows them, for, as Rav Hirsch³ states: *The whole meaning of the dream is simple and clear in the dream itself. Thus does G-d speak when he uses metaphor, and this interpretation of Joseph is the pattern and the criterion for every explanatory interpretation.* *פשוט, not to read into, but to read out of.*

Man is called אדם, says Rav Tzadok HaCohen, because he is required to take a leap of imagination to be like His Maker – אדמה לעליון – a Maker he cannot see, touch or know in the same way as he knows the rest of the world around him. To be like, לדמות, requires us to use כח הדמיון, our power of imagination. We have to leap to horizons beyond the limits of our own narrow experiences⁴.

To get close to HaSh-m, especially in a time of darkness, we have to dream, we have to have a vision of things beyond ourselves. But there lies the great danger⁵, for a dream is potentially spurious stuff⁶, or it may only be a little truth, and on that speck of אמת we might build a whole structure of falsehood⁷. Within a dream lies remarkable opportunity on the one hand, but danger of delusion and self-deception on the other.

¹ מח ה (ויחי): ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד באי אליך מצרימה לי הם אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי

² R S. R. Hirsch: נ מא:

³ R S. R. Hirsch: ב מא:

⁴ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ מסביר שאדם מלשון אדמה לעליון (וכן בשל"ה הקודש) שזה שורש הכח ללכת בדרכיו אף על פי שהוא אינו נראה ומוחש וכו' ורק על ידי כח הדמיון בשעבוד לכה החכמה אפשר להשיג אותו עד שהאדם בעצמו נקרא על שם הזה. אבל מאידך זה ג"כ שורש של כל המחשבות של תוהו והבלים ודמיונות שבאדם לדמות עצמו שיהיה באיזה מעלה וענין שהוא למעלה ממנו ושאיין ראוי לה כל אחד כפי השגתו

⁵ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ ס' א: שורש של כל המחשבות של תוהו והבלים ודמיונות שבאדם לדמות עצמו שיהיה באיזה מעלה וענין שהוא למעלה ממנו ושאיין ראוי לה

⁶ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ ס' ה: ושורש עמלק ... השתקעות בדמיונות

⁷ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ ס' ד: כי האדם נברא בצלמנו כדמותינו אבל רק דרך דמיון כקוף, ומזה נמשך כח הדמיון באדם שנתפשט לחיצונים עד שנבנה ממנו קומת האשת זנונים

Who can better teach us those dangers than Yosef with his dreams? Yosef dreams, and he pursues those dreams doggedly, to seeming success. It all seems to happen according to his vision. He does come to rule, his brothers and father do bow down to him, and his approach to serving G-d does seem to come about.

But Yosef is careful to understand where this is all coming from. Yosef, the interpreter of dreams, is careful to stress to Pharaoh again and again:

מא טז : בלעדי אלוקים יענה את שלום פרעה¹
מא כח : ... אשר האלוקים עשה הראה את פרעה²

to the point where Pharaoh himself seems to get the message:

מא לח : הנמצא כזה איש אשר רוח אלוקים בו
מא לט : אחרי הודיע אלוקים אותך את כל זאת³

But it is not only the interpretation of the dream that shows providential oversight. The very existence of the dream shows this too. – ויהי מקץ שנתים ימים – at the end of the time that Providence had decreed for Yosef to serve in jail, Pharaoh has a dream. This is the real reason why Pharaoh dreams – to get Yosef out of prison⁴ and to elevate him to a position of enormous power⁵. The Midrash makes it clear that each step Yosef took on his way from the prison to the throne was a function of his righteousness, of his inner perfection reflecting outwards⁶.

Yosef is required to engage in a balancing act between Bitachon and Hishtadlus. Only once did Yosef slip up, by telling the Sar HaMashkim that he should mention him to the king. But knowing his calculations, we see how close the call was. Yosef was pushing, not just for his release, but to get a position in the palace, something he knew had to happen as a part of the fulfillment of his dreams. And just there he erred, a tiny blotch on an otherwise perfect record⁷.

¹ מא (טו) ויאמר פרעה אל יוסף חלום חלמתי ופתר אין אתו ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתר אתו: (טז) ויען יוסף את פרעה לאמר בלעדי אלוקים יענה את שלום פרעה:

² Yosef is saying: I am not just a better dream interpreter than your Chartumim. There is a fundamental reason why I can tell you what your dreams mean.

³ הגות בפרשיות התורה מקץ ב

⁴ אור גדליהו א: ויהי מקץ במדרש ... דבר אחר קץ שם לחושך, זמן נתן ליוסף כמה זמן יעשה באפילה בבית האסורים כיון שהגיע הקץ חלם פרעה חלום ע"כ. המדרש מגלה לנו סיבת חלום פרעה ... שעל ידי זה יצא פרעה מהבור. ע"ש עוד וכן בלב אליהו

⁵ מדרש רבה בראשית פרשה צ פסקה ב ויאמר פרעה אל יוסף וגו' אתה תהיה על ביתי וגו' שלא יהא אדם נושקני חוץ ממך ועל פיד ישק כל עמי שלא יהא פרוקופי חוץ ממך רק הכסא

⁶ מדרש רבה בראשית פרשה צ פסקה ג

(ג) ויאמר פרעה אל יוסף ויסר פרעה וגו' א"ר שמעון בן גמליאל יוסף משלו נתנו לו פיו שלא נשק בעבירה ועל פיד ישק כל עמי גופו שלא נגע בעבירה וילבש אותו בגדי שש צוארו שלא הרכין לעבירה וישם רביד הזהב על צוארו ידיו שלא משמשו בעבירה ויסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתן אותה על יד יוסף רגליו שלא פסעו בעבירה ויתן וירכבו על קרוכין וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו מחשבה שלא חשבה בעבירה תבא ותקרא חכמה ויקראו לפניו אברך אב בחכמה ורך בשנים אבל נבוכדנצר טפס בחכמה ושר בשנים ויאמר פרעה אל יוסף אני פרעה ובלעדיך לא ירים איש את ידו כלי ידים ואת רגלו כלי רגלים:

⁷ שם משמואל מקץ [שנת תרע"ה]: והנה כבר אמרנו מה חטא ה' ליוסף שעשה השתדלות ע"י שר המשקים הלא כך הוא מנהגו של עולם לעשות השתדלות ולהתפלל להשי"ת שיצליח בהשתדלותו, ... מה שעשה השתדלות ע"י שר המשקים, זה ה' לא לפי מדת בטחונו, שלפי מדת בטחונו בהשי"ת עד שלא רצה להודיע לאביו כנ"ל, לא ה' לו לעשות

The power of Yosef was to be able to concentrate the cumulative achievements of the Avos and pass them on to the Shevatim¹. Without Yosef, this spiritual legacy would have been lost. When the brothers appear in front of Yosef in Egypt, he says ²זאת עשו וחיו - your spiritual continuity has to go through me³. And he was right⁴. The malchus was transferred by Yaakov to Yosef. Each one of the brothers was so great that they were almost self-contained, threatening the future of the Jewish people⁵. Only a Yosef could combine them into one nation. Only he could gather and unite all the forces⁶. This was the שלימות הדרך ארץ which needed to precede the giving of the Torah. Yosef takes all the possible holiness that may exist in the world, including the דרך ארץ which is also שייך to the non-Jews and including all the sensual power released in this world. He conquers, controls and directs all of this, passing on this phenomenal power to Klal Yisrael. The source of his power is great righteousness and self-control which he now extends to rule over the world, to be king of the most advanced civilization of Egypt and to conquer it, its sensuality and its power. Later will come the Torah and David HaMelech who will then derive his power from the Torah⁷.

Both the brothers and Yosef understood very deeply that the Jewish nation was one, indivisible whole – נפש אחת, though they weren't always sure whether the other side understood that as well. Together, they were נפש אחת – their combined

השתדלות מאומה. אף שלאדם אחר אין זה נחשב חטא וכך מנהגו של עולם, אבל עכ"פ איננו לפי מדתו, שלפי מדתו לא ה' צריך לעשות השתדלות מאומה. וכמו שהשיב יעק"א ע"ה לרבקה בשעה שאמרה לו דבר הברכות (בראשית כ"ז) הן עשו אחי איש שעיר ואנכי איש חלק, ובמדרש עשו אחי איש שעיר גבר שדין כד"א ושעירים ירקדו שם ואנכי איש חלק כמ"ש כי חלק ה' עמו, והפירוש שאנכי איש חלק ואינני צריך לעשות השתדלות להשיג הברכות, כי אם ברצון השי"ת שאשיג הברכות בודאי אשיגן בלי השתדלות, ואם לא אשיגן בודאי כך טוב לפני כי באשר אני חלק ה' השי"ת בודאי יעשה הטוב לפני, ככה ה' לו ליוסף לחשוב, ...
וכן תירץ הנתיבות שלום מקץ מאמר אשרי הגבר אשר שם ד' מבטחו

¹ שמעתי מהרב משה שפירא, שליט"א

² מב יח: ויאמר אלהם יוסף ביום השלישי זאת עשו וחיו את האלהים אני ירא

³ רב משה שפירא, שליט"א בשיחה פרטית

⁴ יוסף הוא מדת יסוד שזה לפני מדת המלכות (היינו דוד המלך). והיינו שכל ההשפעות העליונות (ספירות) רק יכולים להגיע ארצה דרכו

⁵ שפת אמת, מקץ [תרנ"א] ד"ה בענין החלום: בשבטים כתוב לרעות את עצמן ודרשו חז"ל נקוד על את לרעות את עצמן שלא היו באחדות כראוי כי הם בחינת פרט. וכמו כן השפע הבא בימי המעשה כל יום לעצמו

⁶ שפת אמת [שנת תרל"ח]: ונקרא יוסף כי בהתאפסות והתקשרות כל הכחות להיות אחד נתוסף כח וחיות מן השורש

⁷ ר צדוק הכהן אור זרוע לצדיק (ב): וסיום ספר זה ממיתת יוסף ויושם בארון במצרים. כי יוסף הוא ירא אלקים כמו שאמרו ז"ל (שמות רבה כ"ו, ג') יבוא מי שנאמר בו את האלקים אני ירא וכו' וכן תרגם אונקלוס על פסוק (בראשית נ', י"ט) התחת אלקים אני דחלא דה'. והוא שלימות הדרך ארץ כנ"ל ולכך זכה למלכות שהוא הגדרת העם בדרך ארץ כמו שאמרו (עבודה זרה ד'). אלמלא מוראה וכו'. ולפי שגדר עצמו מקודם בעריות לכך זכה להגדיר אחרים אחר כך. ולכך מלכות יוסף היה קודם מתן תורה. מה שאין כן יהודה זכה אחר מתן תורה כי מלכותו מצד התורה שנאמר (משלי ח', ט"ו) בי מלכים ימלוכו [וכמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה ק', י"ב) במה שסיים משה רבינו ע"ה [באשריך] פתח דוד המלך ע"ה. ואמרו (שוחר טוב א') דחמשה ספרי תהלים נגד חמשה חומשי תורה. ואמרו במלך דצריך להיות ספר תורה על זרועו (סנהדרין כ"ב. ב.)). מה שאין כן מלכות יוסף מצד דרך ארץ הקודם לתורה. ולכך משיח בן יוסף הוא המנצח לאומות ואחר כך יבוא משיח בן דוד שינהרו עמים רבים אליו ובלא מלחמה ינצח כמו שנאמר בישעיה כ"ה. כי לדרך ארץ יש שייכות גם לאומות כנ"ל לכך הם טוענים כי להם הממשלה מה שאין כן מצד התורה. והשלמת הדרך ארץ הוא ביוסף שירד למצרים ששם היו פרוצים ביותר בעריות והוא גדר זהו שלימות הדרך ארץ:

unity was called simply אדם.¹ And isn't this a lesson of the ages – that the issues that part us so often override more fundamental values of peace and unity². Ah but that man would integrate and live true to what remains for most but abstract knowledge!

So here we are – אדם – the being of דמיון - whose ability to relate to G-d depends on that faculty (אדמה לעליון), and yet that same quality leads us right down the abyss. We cannot be limited by the perspectives which end with our noses, but we must be aware that our vision may be utterly wrong, or just not deep enough. A vision – yes. Passionate pursuit of one's dreams – essential. But we must check ourselves again and again. Such is man, and such is his challenge.

¹ע"פ השל"ה בפרשתינו: כל ישראל הם נקראים נפש אחת וכולם בכלל נקראים "אדם", כמו שנאמר "אדם אתם" (יחזקאל לד), וכן כתוב: "כל הנפש הבאה ליעקוב" (בראשית מו) קראם נפש אחת.

²כתב השפת אמת, ריש פרשת קרח שמחלוקת הוא המצב הטבעי של בן אדם.